

Відповіді на запитання інтерв'ю німецького журналу Deutscher Ostdienst (DOD)

Запитання:

Пане Кошик, Ви, як Уповноважений Федерального уряду Німеччини з питань переселенців і національних меншин, несете відповідальність в тому числі і за понад 33 000 українців німецького походження, які під час перепису населення в 2001 році ще відкрито заявили про своє походження (за переписом населення у 1939 році на території України налічувалося ще понад 800 000 німців). У 2014 році Ви, від імені Федерального уряду, з офіційним візитом відвідали Україну. Яке враження склалося у Вас про настрої серед етнічних німців?

Коли я в жовтні 2014 року перебував у Києві в рамках конференції «Німецька мова як мова меншин», організованої Гете-інститутом, відзначався певний оптимізм. Атмосфера в групі німецької меншини була сповнена оптимізмом. Але вже тоді проявлялася серйозна стурбованість щодо ситуації в Криму та на Східній Україні. Переважна більшість громадян німецької національності в Україні засудили військові конфлікти в зазначених областях. З власного гіркового досвіду саме німецька етнічна група знає, яке невимовне страждання може завдавати цивільному населенню військова конфронтація. Беручи до уваги той факт, що в районах, постраждалих від бойових дій, знаходяться також місця компактного проживання німецької меншини, моральний стан по мірі збільшення тривалості конфлікту став все гірший. Тим не менше, німецька меншина прагне до подальшого продовження діяльності щодо збереження своєї культурної самобутності і докладає значні зусилля для того, щоб максимально пом'якшити наслідки конфлікту для постраждалих. При цьому готовність надання сприяння поширюється як на гуманітарну допомогу, так і на надання житла для осіб, переміщених на мирну територію Західної України.

Під час президентства Януковича економіка України перебувала в занепаді, більша частина соціального життя перебувала на стадії безперспективної стагнації. Як тоді склалися справи з офіційними відносинами між Німеччиною та Україною щодо німецької меншини?

Відносини, що стосуються сфери моєї компетенції, на той момент, склалися безумовно не найкращим чином. Насамперед, вони характеризувалися невизначеністю та ненадійністю в плані сигналів і обіцянок української сторони. Наприклад, з української сторони припинилася діяльність Міжурядової українсько-німецької комісії у справах осіб німецького походження, які проживають в Україні. Тим не менш, реалізація програми підтримки німецької меншини успішно тривала. Можна навіть сказати, що ці труднощі на рівні міжурядової співпраці, в кінцевому рахунку, сприяли тому, що орган самоорганізації німецької меншини, Рада німців України, швидко і продуктивно навчився приймати на себе відповідальність за здійснення програми сприяння.

З моменту здобуття Україною незалежності в країні гарантується захист національних меншин. Якою мірою здійснюється захист прав національних меншин в Україні сьогодні?

Ми очікуємо від України повної імплементації європейських стандартів щодо захисту меншин, а також активного їх застосування. Я дуже уважно спостерігаю за цим процесом і сподіваюся, що завдяки швидкому відродженню Міжурядової українсько-німецької комісії у справах осіб німецького походження, які проживають в Україні, ми зможемо зробити свій внесок у те, щоб Україна швидко досягла сталого прогресу у цієї сфері. Тим не менш, відставка Урядового уповноваженого України з питань етнонаціональної політики Геннадія Друзенка, з яким я неодноразово зустрічався і якого я дуже шаную, не була сигналом, що зміцнив довіру.

Яке положення 3000 етнічних німців, які проживають на Кримському півострові?

Оцінити ситуацію, що склалася в Криму, дуже складно. Через незаконну анексію Криму Росією місцеві етнічні німці фактично були ізольовані від основної частини німецької меншини, що проживає в Україні. Об'єднання та філіальні відділення самоорганізації німців України або повністю втратили свій правовий статус або повинні були пройти перереєстрацію відповідно до законодавства Російської Федерації. Це означає, що в даний час ми не можемо здійснювати там фінансування, тому що співпраця з організаціями зареєстрованими відповідно до російського законодавства було б фактично рівносильна визнанню анексії, що суперечить міжнародному праву. З тієї ж причини, Рада німців України також була змушена призупинити свою діяльність в Криму. Тим не менш, я дуже енергійно виступаю за те, щоб це нестерпне положення скоро закінчиться, і ми, з участю всіх сторін знайдемо рішення, яке дозволило б зберегти нашу чітку міжнародно-правову позицію, і перш за все знову налагодити постачання гуманітарної допомоги для німецької меншини в Криму.

Ви вже давно звертали увагу в рамках "Історичних зобов'язань" на депортацію більше 1,2 мільйонів німців в Росії (поряд з іншими неугодними народами), які у 1941-1945 роках були вивезені до табори особливого призначення під надзором комендатури Міністерства внутрішніх справ, де протягом багатьох років піддавалися примусовим роботам у страшні трудовій армії. Виснажлива праця при постійному недоїданні з відповідним показником смертності були не єдиними заходами спрямованими проти німців з України, Кавказу, Ленінграда, Москви та Ростова-на-Дону: Указом 1948 року їм, крім того, заборонялося повертатися додому. В якому стані знаходяться питання про відновлення прав переслідуваних народів в Україні?

З одного боку український Уряд неодноразово запевняє, що максимально швидко реалізує європейські стандарти щодо захисту прав меншин. Завдяки цьому німецька меншина також отримала б значні переваги. Україна, крім того, прагне скоротити політично-історичні, часто ще занадто закріплені в суспільстві структурні недоліки щодо своїх етнічних меншин. Актуальний приклад таких прагнень це закон "Про відновлення прав осіб, депортованих за національною ознакою", який набув чинності у квітні 2014 року. Що стосується групи етнічних

німців, то ми вже на вірному шляху. Але й в подальшому необхідно пом'якшити тривалі наслідки попередньої дискримінації в колишньому Радянському Союзі та сьогоднішніх пострадянських державах та забезпечити німецькій меншині повністю рівноправне суспільне становище в державах, що стали для них новою батьківщиною. На цьому повинні фокусуватися наші зусилля. При цьому я хотів би бачити від держав, що мають етнічні меншини, більш цілеспрямовану, в тому числі фінансову, участь.

Сьогодні ми спостерігаємо соціальне відновлення в Україні, що відбувається в найскладніших умовах. Як зараз виглядають німецько-українські відносини, які входять в сферу Вашої компетентності?

Безумовно, у зв'язку зі складною політичною і суспільною ситуацією в країні в цілому, а також з урахуванням українсько-російського конфлікту, на сьогоднішній день німецько-українські відносини не можна назвати простими. Що стосується моєї сфери компетентності, я сподіваюся, що українська сторона і надалі буде з величезним завзяттям прагнути виконати своє домашнє завдання, і що вона зацікавлена в стабілізації і розвитку співпраці орієнтованому на майбутнє. Між тим, українська сторона поділяє моє бажання відродження "Міжурядової українсько-німецької комісії у справах осіб німецького походження, які проживають в Україні". В рамках цих зусиль, я маю повну підтримку Міністерства внутрішніх справ, Міністерства закордонних справ та Відомства Федерального канцлера. В даний час ми спільно з українською стороною намагаємося встановити термін для відновлення Міжурядової комісії. При цьому, особливо в цей важкий час, Німеччина має прекрасну можливість надати підтримку країні яка прагне до Європи в її зусиллях з досягнення максимально можливого захисту національних меншин. Етнічні німці України є унікальною сполучною ланкою між Німеччиною та Україною, і я переконаний, що наша спільна Міжурядова комісія може стати зразком розвитку подальшої міжнародної співпраці України. Зокрема, через швидке відродження українсько-німецької Міжурядової комісії може бути закладено хорошу основу для питань захисту європейських національних меншин, а також культурного обміну і не менш важливих економічних «мостів».

Самоорганізація німців України в рамках процесу розвитку громадянського суспільства має брати на себе більше відповідальності - такої, як проектна і фінансова відповідальність за використання фінансової допомоги Федеративної Республіки. Наскільки реалізований цей підхід?

Згаданий Вами процес передачі відповідальності до самоорганізації німецької меншини України на даний момент є успішно завершеним. Керівна організація німецької меншини в Україні, Рада німців України, з 2013 року самостійно несе повну відповідальність за здійснення програми підтримки в інтересах членів німецької меншини в Україні. Рада німців зарекомендувала себе як надійний новаторський партнер зі співпраці для німецького Уряду, що заслуговує на довіру. Плани фінансування та проектні каталоги узгоджуються і затверджуються на щорічних конференціях з планування Федеральним міністерством внутрішніх справ, Федеральним адміністративним відомством і Товариством міжнародного співробітництва (GIZ). Зокрема GIZ, як і досі, надає консультаційну допомогу Раді німців України (РНУ) і в той же час при необхідності підтримує самоорганізацію.

контексті візового скандалу та торгівлі людьми у сфері відповідальності екс-міністра закордонних справ, Джозефа Мартіна Фішера, це призвело спочатку до неконтрольованої видачі віз, а потім до протилежної, обмежувальної політики візового режиму. У свій час ви були прес-секретарем фракції ХДС/ХСС з внутрішньополітичних питань і висловилися за створення центрального банку даних, де вказувалася б інформація про правопорушення у зв'язку з візовим режимом, і за швидке виявлення зловживань. Як виглядає ситуація сьогодні, якщо німці з України хочуть відвідати своїх родичів у Німеччині?

Потрапити з України в Німеччину й інші країни Шенгенської зони в останні роки стало набагато простіше. Сьогодні надання візи регулюється Кодексом ЄС про візовий режим, що набув чинності 2010 року і розширеною Угодою про спрощення візового режиму ЄС від 2013 року, укладеною між ЄС та Україною. Таким чином був створений єдиний стандарт для всіх відділень видачі шенгенських віз та були локалізовані зловживання. У відповідності з Угодою про спрощення візового режиму введені численні полегшення процесу отримання віз, такі як зниження візового збору, що також зменшило витрати родичів німецьких громадян, що

проживають в Україні. У Харкові, Львові, Одесі, Києві та Дніпропетровську заявки на отримання візи можна подати через приватні візові центри за невелику плату. Вищевказаними угодами також було регламентовано зменшення необхідних для цього документів. Всі ці заходи дозволяють заощадити багато часу і зусиль, скоротити час очікування та обробки віз і уникнути виснажливих поїздок у консульства. Таким чином, відбулося багато змін з того часу, що так званий "візовий слідчий комітет" Німецького Бундестагу, який Ви задали у своєму запитанні, займався фактом зловживань при видачі віз в Україні і було введено низку заходів щодо підвищення безпеки Федеративної Республіки Німеччина. В даний час Федеральний уряд також підтримує Україну в її намірах ввести для громадян України безвізовий режим з країнами Шенгенської зони найближчим часом. Для цього має бути виконано ряд умов, які були визначені ЄС в плані лібералізації візового режиму. Виконання цих умов залежить від українського Уряду. Зокрема Україна повинна докласти значних зусиль у сфері боротьби з корупцією та модернізації судової системи, перш ніж ми зможемо говорити про подальше спрощення візового режиму, не кажучи вже про безвізовий режим.

Чи відомі Вам, як Уповноваженому Федерального уряду Німеччини з питань переселенців і національних меншин, факти істотного збільшення антисемітизму після політичних потрясінь на Майдані Незалежності в Україні?

Ні, конкретних і перевірених відомостей у мене немає. В результаті політичних потрясінь на політичній арені України з'явилися, на жаль, і ультранаціоналістичні, праворадикальні і антисемітські угруповання, але факти збільшення спрямованих проти євреїв дій чи ворожості мені невідомі. Я засуджую всі "ультранаціоналістичні" і непримиренні настрої, що суперечать проголошеним на Майдані європейським цінностям! Кожна етнічна група, як і кожна релігійна громада, має право на рівне державне визнання і рівний державний захист.

Ви ще десять років тому закликали до тіснішої співпраці ЄС з Україною для підтримки демократичного руху. Ваше стажування цього року в якості офіцера запасу в апараті військового аташе при посольстві Німеччини в Києві, безумовно, крім додаткового

обсягу роботи відкрило Вам теж нове бачення країни. Чи можна зчитувати Вашу готовність до такої роботи проявом особливої симпатії до України?

Для мене Україна завжди мала велике значення, тому що тут зустрічаються дві великі духовно-культурні течії в Європі - латинський Захід і Візантійський Схід. Протягом століть Україна була в цьому відношенні територією тимчасових конфронтацій, але в основному це територія зосередження культурного обміну. Так, наприклад, у Львові, до Другої світової війни пліч-о-пліч знаходилися три католицькі архієпископа: римо-католицький, греко-католицький (української об'єднаної церкви) і вірменсько-католицький. Але православна церква та протестантські громади теж могли жити за своїми власними канонами, а кримські татари могли залишатися вірними своїй мусульманській вірі. Україна була і залишається поліетнічною і багатоконфесійною. Таким чином, нинішній конфлікт з Росією - це тільки поверхневий прояв протистояння між Сходом і Заходом. Фактично, тут зіткнулася успадкована ідеологічна модель етнічно-визначеної національної держави з вираженими гегемоніальними амбіціями - як усередині країни, так і відносно до своїх сусідів, з контр-моделлю сучасної європейської держави, в якій титульною нацією приймаються національні та релігійні меншини і сприймаються як загальне збагачення. Україна повинна в значній мірі ще розвивати правила щодо захисту прав і свобод національних меншин, що здійснити, із зрозумілих причин, досить складно у зв'язку з русифікацією, що обчислюється століттями та була нав'язана царською імперією або Радянським Союзом. Тим не менш, розвиток сучасних, відповідних європейським стандартам правил захисту меншин є необхідною умовою для стабілізації України, як внутрішньої, так і зовнішньої, а Федеральний уряд хотів би, по можливості, конструктивно супроводжувати цей процес.

***